

D-kategooria mootorsõiduki juhi ettevalmistamise õppekava

Koolitaja	OÜ Taavo Tenno Autokool
Õppekava nimetus	D-kategooria mootorsõiduki juhi ettevalmistamise õppekava
Õppeviis	kontaktõpe, e-õpe, iseseisev õpe
Koolituse liik	kursus
Liiklusteooria õppemaht	vähemalt 20 akadeemilist tundi
Sõiduõppe maht	vähemalt 20 sõidutundi
Õppetöö keeled	eesti
Kontrollivorm	eksam
Hindamiskriteeriumid	<p>Koolitus lõpeb teooria- ja sõidueksamiga. Teooriaeksami temaatika vastab MKMi määruse nr 50 „Mootorsõidukijuhi eksamineerimise, talle juhtimisõiguse andmise kord ja juhiloa vormid ning nõuded eksamisõidukitele“ lisas 2 toodud temaatikale. Eksam korraldatakse testide vormis. Hindamissüsteem: sooritatud/mittesooritatud. Eksam koosneb 60st ühe õige vastusega küsimusest, millest 12 küsimust käsitlevad liiklusohutust. Eksam arvatakse sooritatuks, kui õigete vastuste arv on vähemalt 54, kusjuures liiklusohutusteemalistes küsimustes ei tohi olla üle 1 vea. Küsimustele vastamiseks antakse 45 minutit.</p> <p>Sõidueksamile lubatakse õppur pärast teooriaeksami edukat sooritamist. Sõidueksam võetakse vastu kahes järgus. Eksami esimeses järgus hinnatakse MKMi määruse nr 50 „Mootorsõidukijuhi eksamineerimise, talle juhtimisõiguse andmise kord ja juhiloa vormid ning nõuded eksamisõidukitele“ lisas 3 toodud harjutuste sooritamist. Hindamine toimub vastavalt samas lisas toodud reeglitele. Eksami teises järgus kontrollitakse eksamineeritava oskust sõidukit iseseisvalt, ohutult, säästlikult ja sujuvalt juhtida erineva liiklustihedusega teedel. Sõidueksam hinnatakse lähtudes MKMi määruse nr 50 „Mootorsõidukijuhi eksamineerimise, talle juhtimisõiguse andmise kord ja juhiloa vormid ning nõuded eksamisõidukitele“ lisas 3 ja 4 toodud nõuetest. Hindamissüsteem: arvestatud (A) / arvestatud märkustega (AM) / mittearvestatud (MA). Eksam arvatakse sooritatuks (A või AM), kui eksamineeritava sõiduoskused on piisavad, et sooritada vajalikke harjutusi ning juhtida sõidukit kindlalt, ohutult ja iseseisvalt. Sõidueksam loetakse mittesooritatuks, kui eksamineeritav tekitab mis tahes harjutuse sooritamise käigus liiklusohutliku olukorra, ohustab inimest või sõidukit, sõidab vastu tähtsusest või väljub koonustega tähistatud või joonitud ala piiridest. Samuti lõpeb sõidueksamil hindamine, kui juhtimisel esineb vigu ja loomult ohtlikku käitumist, mis võib ohustada eksamisõidukit, selles sõitjaid või teisi liiklejaid.</p>
Eesmärgid	Koolituse eesmärk on anda tulevasele sõidukijuhile teadmised, oskused ja hoiakud liikluses käitumiseks kooskõlas D-kategooria mootorsõiduki juhile kehtestatud kvalifikatsiooninõuetega. Koolituse eesmärk on samuti luua eeldused juhi vastutustundliku liikluskäitumise ning ohutu, iseseisva, teisi liiklejaid arvestava ja keskkonda säästva käitumise kujunemiseks.
Sisu	Õppeained on toodud allpool.
Õpiväljundid	Õpiväljundid on esitatud allpool.
Õppetöö korralduslikud alused	<p>Koolitus vastab liikluseaduse, MKMi määruse nr 60 „Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad“ ning MKMi määruse nr 54 „Nõuded mootorsõidukijuhi koolitaja õppevahendite, õppeväljakutele ja õppesõidukitele“ nõuetele. Juhli ettevalmistus toimub täiendusõppe korras liiklusteooriaõppe ja õppesõitude vormis. Koolitust viivad läbi vähemalt keskharidusega õpetajad, kes omavad kehtivat mootorsõidukijuhi õpetaja tunnustust. Koolituse lõpetanu saab koolituskursuse tunnustuse.</p> <p>Õpingute alustamiseks peab õppur õppetöö alustamise ajaks olema vähemalt 23,5-aastane (ei laiene kaitseväge koolitustele), omama B-kategooria mootorsõiduki juhiluba (esmane juhiluba ja piiratud juhtimisõigus arvesse ei lähe) vähemalt 1,5 aastat ning omama D-kategooria mootorsõiduki juhtimist lubava märkega kehtivat tervisetõendit</p> <p>Liiklusteooriaõppe maht on vähemalt 20 tundi, tegelik maht on individuaalne. Aineid läbitakse üldjuhul õppekavas toodud järjestuses. Teoorialoenguid korraldatakse nõuetekohases õppeklassis, mis on varustatud projektori-, tahvli- ja mugava mööbliga (lauad, toolid). Ühe teooriatunni pikkus on 45 minutit. Õppevormiks on auditoorne õppevorm. Õppetöö raames antakse iseseisev töö, mille eesmärk on materjali süvendatud õppimine ja loengus saadud teadmiste kinnistamine. Iseseisva töö osakaal on individuaalne. Auditoorse õppevormi asemel võidakse kasutada elektroonilist õppevormi. Sel juhul on elektroonilise õppevormi osakaal kuni 100%.</p> <p>Õppesõitude minimaalne maht on 20 sõidutundi, tegelik maht on individuaalne. Õppesõitu korraldatakse nõuetekohases õppesõidukiga. Ühe sõidutunni pikkus on 45 minutit. Iga õppesõidu lõpus märgib õpetaja õpingukaardile õppesõidutundide arvu ja hinnangu (kirjaliku tagasiside) õpilase oskuste kohta. Lisaks võib õpetaja hinnata sõidutunnil omandatud õpiväljundeid (hindamissüsteem on arvestatud / mittearvestatud). Õppesõitude teemad läbitakse üldjuhul õppekavas toodud järjestuses. Sõiduõppe aine „Sõiduki juhtimine õppeplatsil“ toimub õppeväljakul. Linnaliiklusesse lubatakse õppur pärast õppeainete „Sõiduki käsitlemine“ ja „Sõiduki juhtimine õppeplatsil“ läbimist.</p> <p>Jätkuõppe kaudu valmistatakse ette juhtimisõiguse taotlejaid, kes ei ole riiklikku sõidueksami kolme korraga sooritanud. Selle eesmärk on juhi süvendatud ettevalmistamine, et tagada vajalik teadmiste ja oskuste omandamine. Õpilane peab esitama koolitajale viimase kolme sõidueksami kaardid. Juhli jätkuõppe toimub üldjuhul õppesõidu vormis, selle sisu määrab sõiduõpetaja, lähtudes sõidueksami mittesooritamise põhjustest. Jätkuõppe minimaalne maht on kaks sõidutundi.</p>
Õppematerjalide loend	Liikluslab Baltic OÜ e-keskkond, „Teooria lihtsas keeles“ (J. Ess, 2023); „Nutikad liiklustetid“ (Liikluslab, 2023)
Õppekavarühm	Transporditeenused
Õpingute alustamise tingimused	Vastavalt liikluseadusele ja MKMi määrusele nr 60 „Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad“.
Õppekava koostamise alus	Koostatud majandus- ja kommunikatsiooniministri 27. juuni 2011. a määruse nr 60 „Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad“ alusel.
Kinnitatud	Õppekava on kinnitatud 01.10.2023

Teooria- ja sõiduõppe ained ja õppemahud

Teooriaõpe		Sõiduõpe	
Õppeaine	Õppetunde	Õppeaine	Sõidutunde
1. Liiklusreeglid ja käitumine liikluses		1. Sõiduki käsitlemine	
2. Sõiduki tundmine		2. Sõiduki juhtimine õppeplatsil	
3. Liiklusohutus		3. Sõiduki juhtimine liikluses	
4. Liikluspsühholoogia		4. Sõiduki juhtimine erioludes	
5. Liiklusalased seadused ja määrused		5. Sõidueksam	
6. Teooriaeksam			
Õppetundide arv	kokku vähemalt 20	Sõidutundide arv	kokku vähemalt 20

Jätkuõpe			
Teooriaõpe		Sõiduõpe	
Teema	Õppetunde	Teema	Sõidutunde
JÕ. Jätkuõpe	vajaduse korral (õppemaht määratakse individuaalselt)	JÕ. Jätkuõpe	2
		Kokku jätkuõppes vähemalt	2

Õpiväljundid

1. ÕPPEAINETE ÕPPEKAVA: TEOORIAÕPE

1.1. Liiklusreeglid ja käitumine liikluses

1.1.1. Liiklusreeglite õppe eesmärk on:

- 1.1.1.1. kinnistada ja süvendada liiklusreeglite tundmist;
- 1.1.1.2. anda mitmesuguste liiklusolukordade analüüsi ja hindamise oskust;
- 1.1.1.3. välja arendada riskiteadliku käitumise ja objektiivse enesehinnangu võime ning lugupidav hoiak teiste liiklejate ja looduskeskkonna suhtes.

1.1.2. Terminid:

- 1.1.2.1. Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada järgmisi termineid, mis on vahetult seotud sõiduki liikumisega:
  - 1.1.2.1.1. anda teed;
  - 1.1.2.1.2. eesõigus;
  - 1.1.2.1.3. peatumine;
  - 1.1.2.1.4. parkimine;
  - 1.1.2.1.5. hädapeatumine;
  - 1.1.2.1.6. manööver;
  - 1.1.2.1.7. möödasõit;
  - 1.1.2.1.8. pööre;
  - 1.1.2.1.9. ümberpõige;
  - 1.1.2.1.10. liiklusõnnetus.

1.1.2.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada ka järgmisi termineid, mis ei ole vahetult seotud sõiduki liikumisega:

- 1.1.2.2.1. sõidukite kategooriad, millesse jaotatakse autod ja mootorrattad juhtimisõiguse alusel;
- 1.1.2.2.2. sõiduk, mootorsõiduk, auto, buss, troll, mootorratas, haagis, kerghaagis, autorong, ühissõiduk, jalgratas, mopeed, pisimopeed;
- 1.1.2.2.3. esmane ja piiratud juhtimisõigus;
- 1.1.2.2.4. liikleja, juht, sõitja, jalakäija;
- 1.1.2.2.5. liikluskorraldusvahend, liiklusmärk, foor, teemärgis;
- 1.1.2.2.6. tee, sõidutee, peatee, kiirtee, sõidurada, sõidurida, ühissõidukirada, eraldusriba, kõnnitee, jalgtee, ülekäigurada, ülekäigukoht, jalgrattatee, jalgrattarada, jalgratta- ja jalgtee;
- 1.1.2.2.7. teega külgnev ala, õueala;
- 1.1.2.2.8. asula;
- 1.1.2.2.9. halb ja piiratud nähtavus, pimed aeg, liiklusohu.

1.1.3. Liikluskorraldus.

1.1.3.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:

- 1.1.3.1.1. ohutu liikluse korraldamise võimalusi mitmesuguste liikluskorraldusvahenditega;
- 1.1.3.1.2. ohutu liikluse korraldamise võimalusi mitmesuguste liikluskorraldusvahenditega;
- 1.1.3.1.3. kontrollimisõigusega isikuid.

1.1.3.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama tegutseda õigesti ja ohutult peatumismärguande saamisel.

1.1.4. Vähekaitstud liiklejad ja erilist tähelepanu nõudvad olukorrad

1.1.4.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:

- 1.1.4.1.1. juhi kohustusi vähekaitstud liiklejate suhtes mitmesugustes liiklustingimustes ja nendest möödumisel;
- 1.1.4.1.2. vanurite, nägemis- ja kuulmispuudega või füüsilise puudega inimeste võimalikke raskusi liiklusolukordadega kohanemisel ning sellest tulenevaid ohte;
- 1.1.4.1.3. laste turvalisuse sõltuvust liikluskeskkonnast ja laste võimalikku ootamatut käitumist liikluses;
- 1.1.4.1.4. juhi kohustusi peatuses oleva ühissõiduki ning sellesse sisenejate ja sellest väljujate ohutuse tagamiseks.

1.1.4.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1.1.4.2.1. analüüsida juhi ohutustagavat tegevust temale sõiduteel vastu tulevate jalakäijate, jalgratturite või mopeedijuhtidega kohtumisel või nendest pärisuunas möödumisel;
- 1.1.4.2.2. pöörata tähelepanu lastega seotud olukordadele liikluses (sõidu alustamisel, pööretel, tagurdamisel, sõitmisel lasteasutuste ja koolide läheduses);
- 1.1.4.2.3. põhjendada ohutu sõiduviisi valikut lähenemisel ülekäigurajale või tee ja jalgrattatee ristumiskohale mitmesuguste teeolude, nähtavustingimuste ja liiklustiheduse puhul.

1.1.5. Juhi märguanded

1.1.5.1. märguandmise võimalusi:

- 1.1.5.1.1. tuledega: suuna-, piduri- ja ohutuledega ning esitulede ümberlülitamisega (vilgutamisega);
- 1.1.5.1.2. käega;
- 1.1.5.1.3. suunamärguande andmise kohustust enne sõidu, manöövri või peatumise alustamist;
- 1.1.5.1.4. helisignaali kasutamist;
- 1.1.5.1.5. ohutulede ja/või ohukolmnurga kasutamist nõudvaid olukordi;
- 1.1.5.1.6. põhjendust, miks hoiatusmärguandmine ei anna juhile eesõigust.

1.1.6. Sõiduki paiknemine teel, sõiduteel, sõidurajal; sõiduraja valik

1.1.6.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:

- 1.1.6.1.1. bussi õiget paiknemist linna- ja maantee sõidul;
- 1.1.6.1.2. bussi õiget paiknemist ristmike ületamisel enne ristmikku, ristmikul otsesõidul või pöörete sooritamisel ning pärast ristmikku;
- 1.1.6.1.3. bussi õiget paiknemist enne ja pärast parem-, vasak- või tagasipööret;
- 1.1.6.1.4. ühissõidukiraja kasutamise ning trammiteel sõitmise korda.

1.1.6.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1.1.6.2.1. valida õiget sõidurada mitmesugustes liiklusolukordades, vähendades sellega liiklusohu;
- 1.1.6.2.2. arvestada liikluses paiknemisel bussi mõtmeid ning vajalikku ohutut piki- ja külgvahet.

1.1.7. Pikivahe eessõitjaga

1.1.7.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma piisava pikivahe hoidmise vajadust ja selle tähtsust mitmesugustes liiklusoludes.

1.1.7.1.1. Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1.1.7.1.1.1. määrata ohutut pikivahet eessõitjaga;

- 1.1.7.1.1.2. analüüsida pikivahe valikul arvestatavaid tegureid.
- 1.1.8. Teeandmiskohustus (teeandmise reeglid ja kohad)
  - Pärast koolitust peab õpilane teadma:
    - 1.1.8.1. teeandmise kohustuse ja eesõiguse kasutamise omavahelist seost, vältides asjatuid riske eesõiguse kasutamisel;
    - 1.1.8.2. juhi kohustusi, tegevust ja käitumist ohutuks väljasõiduks kõrvalteelt peateele või sõidueesõigusega teele;
    - 1.1.8.3. juhi tegevust ja käitumist:
      - 1.1.8.3.1. samaliigilisel reguleerimata ristmikul nn parema käe reegli rakendamisel;
      - 1.1.8.3.2. liikumise alustamisel sõidutee äärelt või teepeenralt;
      - 1.1.8.3.3. teele sõitmisel teega külgnevalt alalt või õuealalt;
      - 1.1.8.3.4. sõitmisel aeglustus- või kiirendusrajal;
      - 1.1.8.3.5. ristmikult ärasõidul pöörde lõpetamise järel;
      - 1.1.8.3.6. tee andmisel tähistatud peatusest väljasõitvale ühissõidukile.
  - 1.1.9. Möödasõit ja vastu sõitvad sõidukid (tegevus ja käitumine ohutul möödasõidul või möödumisel)
    - Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.1.9.1. möödasõidu ja möödumise erinevust;
      - 1.1.9.2. ohutuks möödasõiduks või möödumiseks vajalikke tingimusi;
      - 1.1.9.3. võimalikke ohte möödasõidu või möödumise üksikutele etappidel;
      - 1.1.9.4. möödasõidutee pikkust mõjutavaid tegureid;
      - 1.1.9.5. kohti, kus möödasõit või möödumine on keelatud;
      - 1.1.9.6. ohte, mis võivad tekkida möödasõidul või möödumisel:
        - 1.1.9.6.1. autorongist või puksiirrongist;
        - 1.1.9.6.2. pikkadest või laiadest sõidukitest;
        - 1.1.9.6.3. liikurmasinastest või aeglastest sõidukitest;
        - 1.1.9.6.4. kahe rattalitest sõidukitest (jalgrattad, mopeedid, mootorrattad);
        - 1.1.9.6.5. teel liikuvatest jalakäijatest;
      - 1.1.9.7. juhi tegevuse ja ohutu käitumise põhimõtteid kohtumisel vastu sõitva sõidukiga mitmesugustes liiklustingimustes.
  - 1.1.10. Sõidukiirus (nõuded ohutu sõidukiiruse valikul)
    - 1.1.10.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.1.10.1.1. lubatud suurima kiiruse ja liiklusoludele vastava kiiruse erinevust;
      - 1.1.10.1.2. kehtivaid piirkiirusi asulateel ja asulavälisel teel;
      - 1.1.10.1.3. liiklusoludele mittevastavast sõidukiirusest tulenevaid ohte.
    - 1.1.10.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama valida liiklusoludele vastava ohutu sõidukiiruse asulateel ja asulavälisel teel.
  - 1.1.11. Peatumine ja parkimine
    - Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.1.11.1. peatumise ja parkimise üldnõudeid;
      - 1.1.11.2. ohutu peatumise ja parkimise kohti linnas ja maanteel;
      - 1.1.11.3. bussi peatumisel või parkimisel rakendatavaid ohutusabinõusid;
      - 1.1.11.4. kohti, kus on keelatud:
        - 1.1.11.4.1. peatumine;
        - 1.1.11.4.2. parkimine.
      - 1.1.11.5. tasuliste või valveta parkimiskohtade kasutamise korda;
      - 1.1.11.6. juhi kohustusi ja tegevusi bussi hädapeatumise korral;
      - 1.1.11.7. kes võib kasutada parkimiskohti, mis on tähistatud lisateatetahvliga „puudega inimese sõiduk“ või teekattemärgisega „puudega inimese sõiduki parkimiskoht“;
      - 1.1.11.8. nõudeid, kui buss kasutab puudega isiku tunnusmärki ja/või liikumispuudega ja pimedat inimest teenindava sõiduki parkimiskaarti.
  - 1.1.12. Raudteeülesõidukohad ja trammiteega ristumise kohad
    - 1.1.12.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.1.12.1.1. tee ja rööbastee ristumise kohtades kasutatavaid liikluskorraldusvahendeid;
      - 1.1.12.1.2. liikluskorraldusvahendite puudumisest või nende mittekorrasolekust tulenevaid ohte;
      - 1.1.12.1.3. juhi tegevust ohutuse tagamisel raudteeülesõidukohale või trammiteega ristumise kohale lähenedes;
      - 1.1.12.1.4. ohutu peatumise kohti tee andmiseks raudteesõidukile;
      - 1.1.12.1.5. juhi kohustusi hädapeatumise korral raudteeülesõidukohal või trammiteel.
    - 1.1.12.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama ületada ohutult raudteeülesõidukohti ja trammiteega ristumise kohti.
  - 1.1.13. Tulede kasutamine
    - 1.1.13.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.1.13.1.1. tulede kasutamise nõudeid mitmesugustes tee- ja ilmaoludes;
      - 1.1.13.1.2. tulede ebaõigest kasutamisest tulenevaid ohtlikke tagajärgi.
    - 1.1.13.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama liiklusohutuse tagamiseks bussitulesid õigesti kasutada.
  - 1.1.14. Bussi pukseerimine
    - Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.1.14.1. ohutu pukseerimise viise ja tingimusi;
      - 1.1.14.2. ühenduslüli kohta kehtestatud nõudeid;
      - 1.1.14.3. pukseerimisel osalevate juhtide kohustusi ja leppemärguandeid;
      - 1.1.14.4. pukseeriva ja pukseeritava sõiduki kohta kehtestatud nõudeid;
      - 1.1.14.5. olukordi, kui pukseerimine on keelatud;
      - 1.1.14.6. pukseerimisega kaasnevaid võimalikke ohte.
  - 1.1.15. Liiklus kiirteel
    - Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.1.15.1. kiirteele ja kiirteel sõitmise korda ning kiirteelt ärasõidu iseärasusi;
      - 1.1.15.2. kiirteel liiklejatele kehtestatud keelde ja piiranguid.
  - 1.1.16. Liiklus õuealal
    - Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.1.16.1. juhi ja jalakäija vastastikuseid kohustusi ohutuse tagamisel;
      - 1.1.16.2. õuealal liiklejatele kehtestatud piiranguid.
  - 1.1.17. Sõit tunnelis
    - 1.1.17.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma tunnelis sõitmise, peatumise ja parkimise nõudeid ning tulede kasutamist.
  - 1.1.18. Sõit muutsuunaliiklusega teel

- 1.1.18.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma muutsuunaliiklusega teele ja sellisel teel sõitmise iseärasusi.
- 1.1.19. Tegutsemine liiklusõnnetuse korral
  - Pärast koolitust peab õpilane teadma:
    - 1.1.19.1. liiklusõnnetuse korral bussijuhile kehtestatud nõudeid;
    - 1.1.19.2. tegevusi liiklusõnnetuse kohas.
- 1.1.20. Eritalituse sõidukite loetelu, nende tähistamise ja liiklemise kord
  - 1.1.20.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma eritalituse sõidukite tunnuseid ning teiste juhtide kohustusi tööülesandeid täitva eritalituse sõiduki suhtes.
- 1.1.21. Mõnede liiklejate kohta kehtivad lisanõuded
  - 1.1.21.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma jalgratturile, mopeedijuhile, loomveokile ning looma- ja käsikäruga liiklejale kehtestatud lisanõudeid.
- 1.2. **Sõiduki tundmine**
  - 1.2.1. Koolitus peab andma teadmised busside ehitusest, käsitsemisest, tehniliste rikete tekkepõhjustest ja nende mõjust liiklusohutusele.
  - 1.2.2. Sõiduki ehitus ja tehniline hooldus
    - Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.2.2.1. busside liigitust ja nende lühiiseloostust;
      - 1.2.2.2. bussi üldandmeid ja tehnilisi parameetreid või oskama neid kiirelt leida hooldus- või juhendiraamatust;
      - 1.2.2.3. regulaarse tehnilise hoolduse ja järelevalve tähtsust bussi kütusekulu ja keskkonnaohutlikkuse vähendamisel;
      - 1.2.2.4. kütuse, õlide, erivedelike ja hooldusmaterjalide, sh pesu- või puhastusvahendite mõju looduskeskkonnale.
  - 1.2.3. Bussi agregaatide, mehhanismide ning süsteemide otstarve ja tööpõhimõte
    - 1.2.3.1. Mootor
      - 1.2.3.1.1. Pärast koolitust peab õpilane tundma bussimootorite liigitust ja lühiiseloostust ning oskama:
        - 1.2.3.1.1.1. kontrollida mootori jahutusvedeliku temperatuuri, taset ja tihedust (külmumiskindlust);
        - 1.2.3.1.1.2. täita jahutussüsteemi jahutusvedelikuga;
        - 1.2.3.1.1.3. rakendada abinõusid mootori ülekuumenemise korral;
        - 1.2.3.1.1.4. kontrollida õli taset ja rõhku;
        - 1.2.3.1.1.5. lisada mootorisse õli;
        - 1.2.3.1.1.6. eemaldada diisli toitesüsteemist õhku;
        - 1.2.3.1.1.7. käivitada mootorit külmalt ja soojalt.
    - 1.2.3.2. Jõuülekanne
      - 1.2.3.2.1. Pärast koolitust peab õpilane tundma jõuülekaneseadmete üldehitust, tööpõhimõtet ja kasutusviisi.
    - 1.2.3.3. Rool
      - 1.2.3.3.1. Pärast koolitust peab õpilane tundma:
        - 1.2.3.3.1.1. roolimehhanismi, rooliajami ja roolivõimendi tööpõhimõtet;
        - 1.2.3.3.1.2. juhtseadistes esinevaid rikkeid, mis on liiklusohutuse seisukohalt tähtsad.
    - 1.2.3.4. Pidurid (sh suruõhusüsteem)
      - 1.2.3.4.1. Pärast koolitust peab õpilane tundma:
        - 1.2.3.4.1.1. mitut liiki toimemehhanismidega pidurite üldehitust ja pidurisüsteemi tööd;
        - 1.2.3.4.1.2. sõidupiduri, seisupiduri ja mitut liiki abi- või kestupidurite tööpõhimõtet; 2.2.3.4.3. mitteblokeeruvate pidurite (ABS) tööpõhimõtet ja oskama:
          - 1.2.3.4.1.2.1. eemaldada õhupaakidest kondensaati;
          - 1.2.3.4.1.2.2. kontrollida õhkajamis õhurõhku;
          - 1.2.3.4.1.2.3. vabastada rikkepidurit.
    - 1.2.3.5. Rattad
      - 1.2.3.5.1. Pärast koolitust peab õpilane tundma rehvitüüpe ning nende tähistust ja teadma:
        - 1.2.3.5.1.1. rehvide kasutusea sõltuvust juhtimisvõtetest, esirataste suunangust ja siserõhust;
        - 1.2.3.5.1.2. tasakaalustamata rataste kasutamise võimalikke tagajärgi;
        - 1.2.3.5.1.3. tunnuseid, mis viitavad sõidu ajal rattapoltide ja -mutrite keermesliidete kinnituse lõdvenemisele, ning sellest tulenevaid ohte.
    - 1.2.3.6. Elektriseadmed
      - Pärast koolitust peab õpilane teadma:
        - 1.2.3.6.1. aku, generaatori, generaatoririhma, käiviti ja kaitsmete asukohta;
        - 1.2.3.6.2. aku hoolduse põhimõtteid ja aku ebaõige käsitsemise tagajärgi;
        - 1.2.3.6.3. mis vedelikku akusse vajaduse korral lisatakse;
        - 1.2.3.6.4. elektrisüsteemi rikkeid ja nende võimalikke tekkepõhjusi ja oskama:
          - 1.2.3.6.4.1. kontrollida elektrolüüdi taset akus;
          - 1.2.3.6.4.2. kontrollida valgustusseadmete, helisignaali, näidikute ja mõõdikute korrasolekut.
  - 1.2.4. Bussi juhitavus
    - 1.2.4.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma järgmiste tegurite mõju bussi juhitavusele:
      - 1.2.4.1.1. bussi mõõtmed;
      - 1.2.4.1.2. kasutatavad rehvid;
      - 1.2.4.1.3. tugev tuul.
  - 1.2.5. Bussi varustus
    - 1.2.5.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma bussi komplekti kuuluvat varustust ja nõudeid, millele see peab vastama
  - 1.2.6. Bussi erivarustus
    - 1.2.6.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.2.6.1.1. kütte- ja ventilatsiooniseadmete ning uste juhtajami otstarvet;
      - 1.2.6.1.2. sõidumeeriku kasutamise nõudeid.
    - 1.2.6.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama:
      - 1.2.6.2.1. kasutada bussi avariiväljapääse;
      - 1.2.6.2.2. vahetada sõidumeeriku ketast.
  - 1.2.7. Bussi säästlikkus. Säästlik sõiduviis
    - 1.2.7.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.2.7.1.1. õigeaegse korralise (graafikujärgse) ja hooajalise hoolduse vajalikkust;
      - 1.2.7.1.2. kütusekulu mõjutavaid tegureid:
        - 1.2.7.1.2.1. bussi tehnilist seisukorda;
        - 1.2.7.1.2.2. juhtimisvõtteid;

- 1.2.7.1.2.3. ilma-, tee- ning liiklusolusid jt välismõjureid.;
- 1.2.7.1.3. ohutu sõiduvõisi ja säästliku sõiduvõisi olemust ning nende terminite ühisosa.
- 1.2.7.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama:
  - 1.2.7.2.1. kasutada ohutuid ja säästlikke sõiduvõtteid:
    - 1.2.7.2.1.1. sõita ja peatuda sujuvalt, vältides järske kiirendusi ja pidurdusi ning ootamatuid manöövreid;
    - 1.2.7.2.1.2. valida sobivat, sõidukiirusele vastavat käiku, vältides bussi liikumise ajal otstarbetut vabakäigu kasutamist;
  - 1.2.7.2.2. näha ette võimalikke takistusi ja liiklusohutlikke olukordi.
- 1.2.8. Bussi mõju keskkonnale
  - 1.2.8.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:
    - 1.2.8.1.1. looduskeskkonna saastatuse põhjusi ja teeliikluse osa atmosfääri üldisel saastamisel;
    - 1.2.8.1.2. looduskeskkonda mõjutavaid tegureid, nagu bussi toiteasemete tehniline korrasolek, kasutatava kütuse kvaliteet ja heitgaaside koostis;
    - 1.2.8.1.3. heitgaasides sisalduvaid aineid ja ühendeid ning nende mõju inimesele ja looduseskeskkonnale;
    - 1.2.8.1.4. heitgaaside kahjuliku mõju vähendamise võimalusi;
    - 1.2.8.1.5. katalüsaatori otstarvet väljalaskesüsteemis.
  - 1.2.8.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama käsitseda bussi ilma liigse müra ja ülemäärase heitgaasi eraldumiseta.
- 1.3. **Liiklusohutus**
  - 1.3.1. Koolitus peab:
    - 1.3.1.1. kujundama positiivse suhtumise teistesse liiklejatesse ja looduskeskkonda;
    - 1.3.1.2. andma piisava ohutunnetuse asjatu riski vältimiseks liikluses;
    - 1.3.1.3. andma teadmised, et ära hoida liiklusohutlikesse olukordadesse sattumist;
    - 1.3.1.4. andma oskused võimalike ohuolukordade ennetamiseks.
  - 1.3.2. Ohuolukorra tunnetamine
    - 1.3.2.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma või tundma ohuolukordade tekkimise põhjusi ja põhjustajaid:
      - 1.3.2.1.1. teiste liiklejate vastu tähelepaneliku hoiakuta juhte;
      - 1.3.2.1.2. väära enesehinnanguga ja oma oskusi ülehindavaid juhte;
      - 1.3.2.1.3. muutuvate ilma- või teeloludega mitteametustamist;
      - 1.3.2.1.4. vähest sõidukogemust;
      - 1.3.2.1.5. vähekaitsitud liiklejaid (jalakäijad, jalgratturid, mopeedijuhid);
      - 1.3.2.1.6. piiratud liikumisvõimega (vanurid, nägemis- ja füüsilise puudega isikud) või kuulmispuudega liiklejaid;
      - 1.3.2.1.7. ootamatult teele ilmuvaid ulukeid ja koduloomi;
      - 1.3.2.1.8. mõningate sõidukite juhtimise ja liikumise eripära;
      - 1.3.2.1.9. alkoholi või narkootiliste (psühhotroopsete) ainete kasutamist;
      - 1.3.2.1.10. juhtimist sellises haigus- või väsimusseisundis, mis takistab liiklusolude täpset tajumist.
  - 1.3.3. Olukorra hindamine
    - 1.3.3.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma ohuolukordades kasutatavaid ohutuid juhtimisvõtteid ja oskama:
      - 1.3.3.1.1. hinnata ohu võimalikku iseloomu;
      - 1.3.3.1.2. arvestada, et teine liikleja võib liiklusreeglite sätteid tõlgendada teisiti kui tema.
  - 1.3.4. Liiklusõnnetused ja -kahjustused, nende põhjused ja iseloom
    - 1.3.4.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.3.4.1.1. liiklusõnnetuste tekkepõhjust;
      - 1.3.4.1.2. tüüpilisi ootamatult tekkida võivaid liiklusolukordi, kus juhil tuleb tegutseda aja- ja teabepuuduses;
      - 1.3.4.1.3. liiklusolukordade keerukust mõjutavaid tegureid.
    - 1.3.4.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama analüüsida järgmisi olukordi:
      - 1.3.4.2.1. teelt väljasõit oludele mittevastava sõidukiiruse tõttu;
      - 1.3.4.2.2. liiklusõnnetus ühe sõidukiga;
      - 1.3.4.2.3. liiklusõnnetus mitme sõidukiga;
      - 1.3.4.2.4. suunamärgu mitteandmisest põhjustatud liiklusõnnetus;
      - 1.3.4.2.5. ebaõigest paiknemisest manöövri sooritamisel põhjustatud liiklusõnnetus;
      - 1.3.4.2.6. teendamise kohustuse eiramisest põhjustatud liiklusõnnetus kõrvalteel peateele sõitmisel ja vasak- või tagasipöörde sooritamisel;
      - 1.3.4.2.7. möödaskõige reeglite eiramisest tingitud liiklusõnnetus;
      - 1.3.4.2.8. reguleeritud või reguleerimata ülekäigurajal teendamise kohustuse eiramisest põhjustatud liiklusõnnetus;
      - 1.3.4.2.9. trammipeatusest ja ühissõidukipeatusest seisvast sõidukist möödumisel juhtunud liiklusõnnetus.
  - 1.3.5. Liiklusreeglid ja eetilised nõuded
    - Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.3.5.1. liiklusreeglite ja keskkonnakaitsenõuete eiramise või rikkumise motive ja põhjusi;
      - 1.3.5.2. liikluskultuuri aluseid, nagu viisakas ja lugupidav suhtumine teistesse liiklejatesse;
      - 1.3.5.3. liiklusolukordade ettenägemise, analüüsimise ja lahtimõtestamise tähtsust liiklusohutuse tagamisel.
- 1.4. **Liikluspsühholoogia**
  - 1.4.1. Koolitus peab andma:
    - 1.4.1.1. lugupidava hoiaku teiste liiklejate ja looduskeskkonna suhtes;
    - 1.4.1.2. teadmised bussi juhtimiseks vajalike võimete ja bussijuhi töö psühhofüsioloogiliste aluste kohta;
    - 1.4.1.3. oskuse käituda õigesti ja ohutult kõikides liikluses ettetulevates olukordades.
  - 1.4.2. Liikluspsühholoogia üldterminid ja juhi tegutsemise skeem
    - 1.4.2.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma või tundma:
      - 1.4.2.1.1. inimese psühhofüsioloogilisi omadusi;
      - 1.4.2.1.2. bussijuhi töös esmatähtsaid psüühilisi protsesse, nagu mõtlemise ja tähelepanu jaotamise võime;
      - 1.4.2.1.3. liiklusolukordade ettenägemise võimet;
      - 1.4.2.1.4. liiklusalase teabe vastuvõtmise protsessi:
        - 1.4.2.1.4.1. meeleorganite ärritust;
        - 1.4.2.1.4.2. reageerimist;
        - 1.4.2.1.4.3. reaktsioonina kavandatavat tegevust.
    - 1.4.2.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama analüüsida juhi väära käitumise tulemusena tekkida võivaid liiklusõnnetusi või liiklusohutlikke olukordi.
  - 1.4.3. Inimese psühhofüsioloogilised omadused
    - 1.4.3.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:
      - 1.4.3.1.1. nägemismeele osatähtsust liikluse kohta teabe hankimisel;

- 1.4.3.1.1.1. nägemisvälja muutumist sõidukiiruse muutumisel;
- 1.4.3.1.1.2. nägemisteravuse erinemist nägemisvälja eri kohtades;
- 1.4.3.1.1.3. nägemisteravuse sõltumist vanusest;
- 1.4.3.1.1.4. silma valguse ja pimedusega kohanemise aega ning kontrastsusmõju;
- 1.4.3.1.1.5. nägemisillusioonide tekkimise põhjusi;
- 1.4.3.1.2. reageerimise tähtsust, seda eriti piiratud tegutsemisaja korral;
- 1.4.3.1.3. reageerimisaja pikkuse sõltuvust juhi tervislikust ja emotsionaalsest seisundist, väsimusastmest jt teguritest;
- 1.4.3.1.4. reageerimisajal läbitavat maad;
- 1.4.3.1.5. vastu sõitva sõiduki kauguse ja kiiruse hindamisel tehtavaid vigu;
- 1.4.3.1.6. võimalikke vigu kauguse ja liikumiskiiruse hindamisel halva nähtavuse korral (udus);
- 1.4.3.1.7. mingile objektile kinnistunud pilgu tõttu võimalikku kõrvalekaldumist sõidujoonelt;
- 1.4.3.1.8. tundeelamuste (emotsionaalsuse) mõju:
  - 1.4.3.1.8.1. mõtlemisvõimele, tähelepanule ja reageerimisajale;
  - 1.4.3.1.8.2. tundepeinge (stressi) suurenemisele;
  - 1.4.3.1.8.3. liiklusohutusele.
- 1.4.3.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama analüüsida tähelepanu jaotumise, ümberlülitusvõime ja hajumise mõju liiklusohutusele.
- 1.4.4. Liiklusohutust mõjutavad tegurid
- Pärast koolitust peab õpilane teadma:
  - 1.4.4.1. tegureid, mis mõjutavad juhi reageerimisega, reageerimismaad ja bussi peatumismaad;
  - 1.4.4.2. terminite „pidurite rakendusmaa“, „aeglustusmaa“ ja „pidurdusmaa“ mõistesisu;
  - 1.4.4.3. aeglustusmaa sõltuvust sõidukiirusest;
  - 1.4.4.4. tahavaatepeegli kasutamisel:
    - 1.4.4.4.1. pilgu ümbersuunamiseks kuluvat aega;
    - 1.4.4.4.2. sise- ja välispeeglitesse vaatamiseks kuluvat aega;
    - 1.4.4.4.3. tasa- ja kumerpeegli erinevust objektide kauguse hindamisel;
  - 1.4.4.5. liiklusohutuse olukordade vältimise võimalusi, kasutades kaitslikku sõiduviisi.
- 1.4.5. Isikuomadused
  - 1.4.5.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma:
    - 1.4.5.1.1. võimalikke pingevalikaid liikluses, pingeseisundi mõistet ja olemust ning selle mõju liiklusohutusele
    - 1.4.5.1.2. agressiivse või impulsiivse käitumisviisi negatiivset mõju liiklusohutusele.
- 1.4.6. Valmisolek liikluses osalemiseks
- Pärast koolitust peab õpilane teadma:
  - 1.4.6.1. liikluses osalemiseks ja liiklusohutuse tagamiseks vajaliku tasakaalustatud emotsioonitaseme saavutamise tähtsust;
  - 1.4.6.2. juhi kutse-eeetika põhimõisteid, nagu kutsekohustused ja kutseau;
  - 1.4.6.3. reaalsustaju, enesekriitika ja vastutustunde vajalikkust liikluses osalemisel ja liiklusohutuse tagamisel.
- 1.4.7. Sotsiaalsed tegurid
  - 1.4.7.1. Pärast koolitust peab õpilane tundma:
    - 1.4.7.1.1. liiklusreeglite ja keskkonnakaitsenõuete mittetäitmisest tulenevaid ohte;
    - 1.4.7.1.2. põhjusi, miks inimesed tõlgendavad sarnaseid liiklusalukordi erinevalt;
    - 1.4.7.1.3. teiste liiklejate käitumisviisi omaksvõtmise, nn grupisurve avaldumist liikluses;
    - 1.4.7.1.4. isiksuse kalduvust grupisurvele allumiseks või mitteallumiseks, selle põhjusi ning negatiivse grupisurve mõju liiklusohutusele;
    - 1.4.7.1.5. teistele liiklejatele eeskujuks olevat ja neid positiivselt mõjutavat käitumisviisi.
- 1.4.8. Tegutsemisvõimet vähendavad tegurid
- Pärast koolitust peab õpilane teadma:
  - 1.4.8.1. isiklike motiivide ja varasemate kogemuste mõju juhi käitumisele;
  - 1.4.8.2. väsimustunnuseid ja väsimuse mõju liiklusohutusele;
  - 1.4.8.3. alkoholi, narkootiliste ja psühhotropsete ainete mõju tajule, nägemisele, liigutuste koordineerimisele ja enesehinnangule;
  - 1.4.8.4. alkoholi- või narkojoobes juhtimisest tulenevaid võimalikke tagajärgi;
  - 1.4.8.5. tähelepanu hajumist sõidu ajal mobiiltelefoni kasutamisel, eriti ilma vabakäesüsteemita.

1.5. Liiklusalased seadused ja määrused

- 1.5.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma või tundma:
  - 1.5.1.1. sõitjate teenindamise aluseid;
  - 1.5.1.2. liiklusseadusest tulenevaid liiklejate õigusi ja kohustusi;
  - 1.5.1.3. juhi vastutust liiklusalaste rikkumiste korral ja rikkumiste menetlemist.
  - 1.5.1.4. bussi tehno seisundi ja varustuse kohta kehtivaid nõudeid;
  - 1.5.1.5. tehnoloogilise bussi kohta esitatavaid nõudeid;
  - 1.5.1.6. kehtivat liikluskindlustussüsteemi ja kindlustuslepingute sõlmimise korda;
  - 1.5.1.7. sõitjateveo kohta käivaid nõudeid.
- 1.5.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama:
  - 1.5.2.1. täita varalise kahjuga liiklusõnnetuse kohta vormistatavat „Teadet liiklusõnnetusest“;
  - 1.5.2.2. suhelda sõitjatega korrektselt;
  - 1.5.2.3. rakendada sõitjaveole iseloomulikke tavalisi ja täiendavaid turvameetmeid (toimimine liiklusõnnetuse või õnnetusjuhtumi korral, sõitjate instrueerimine ja juhendamine eriolukordades, laste vedu jne).

2. ÕPPEAINETE ÕPPEKAVA: SÕIDUÕPE

2.1. Sõiduki käsitlemine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 2.1.1. käsitseda kõiki bussi juhtseadiseid;
- 2.1.2. kontrollida enne sõidu alustamist:
  - 2.1.2.1. kere ja sõitjateruumi puhtust;
  - 2.1.2.2. riiklike registreerimismärkide, tuuleklaaside ja laternaklaaside puhtust;
  - 2.1.2.3. peeglite, tulekustutite, ohukolmnurga, käsiapteegi ja tõkiskingade olemasolu;
  - 2.1.2.4. mootori õlitus- ja jahutusüsteemi hermeetilisust ning õli ja jahutusvedeliku olemasolu;
  - 2.1.2.5. juhtseadiste (rool, pidurid) korrasolekut;
  - 2.1.2.6. pidurivedeliku või õhupaakides suruõhu olemasolu;
  - 2.1.2.7. rehvide üldist seisukorda ja välisvigastuste puudumist;
  - 2.1.2.8. õhurõhku rehvis;

- 2.1.2.9. elektriseadmestikus valgustus-, signalisatsiooni- ja abiseadmete, näidikute ja märgulampide, klaasipuhastite ja -pesuri ning uste juhtajami korrasolekut;
  - 2.1.3. eemaldada õhkajamiga pidurisüsteemi õhupaakidest kondensaati ja kontrollida külmumistõrjuki vedeliku olemasolu;
  - 2.1.4. vahetada lampe ja kaitsmeid;
  - 2.1.5. vahetada ratast.
- 2.2. Sõiduki juhtimine õppeplatsil**
- 2.2.1. Sõiduks valmistumine**
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
- 2.2.1.1. kasutada kõiki juhiistme reguleerimise võimalusi parima sõiduasendi saavutamiseks;
  - 2.2.1.2. kontrollida uste suletust;
  - 2.2.1.3. reguleerida kõiki tahavaatepeegleid parima nähtavusvälja saavutamiseks;
  - 2.2.1.4. reguleerida rooliratta asendit;
  - 2.2.1.5. kasutada turvavööd õigesti.
- 2.2.2. Käivitamine, liikumise alustamine, sõit väikese kiirusega, bussi peatamine**
2.2.2.1. Pärast koolitust peab õpilane oskama:
- 2.2.2.1.1. käivitada mootorit:
    - 2.2.2.1.1.1. külmalt
    - 2.2.2.1.1.2. soojalt
    - 2.2.2.1.1.3. mitmesugustes ilmaoludes (külma, sooja, niiske ilmaga);
    - 2.2.2.1.1.4. kallakul (tõusul ja langul).
  - 2.2.2.1.2. alustada sujuvalt liikumist;
  - 2.2.2.1.3. muuta sujuvalt sõidukiirust;
  - 2.2.2.1.4. hoida rooli õigesti;
  - 2.2.2.1.5. pöörata rooli vastavalt sõidukiirusele;
  - 2.2.2.1.6. juhtida bussi piiratud alal;
  - 2.2.2.1.7. peatada bussi sujuvalt pidurdades;
  - 2.2.2.1.8. sõita vasakpoolsete või parempoolsete ratastega teemärgistuse lähedal ja peatuda enne stoppjoont;
  - 2.2.2.1.9. jätta buss seisma rööpselt sõidutee äärega, sellest mitte kaugemal kui 0,2 m;
  - 2.2.2.1.10. rakendada bussi seisma jätmisel kõiki abinõusid eesenesliku liikuma hakkamise vältimiseks.
- 2.2.3. Tagurdamine, manööverdamine**
Pärast koolitust peab õpilane oskama
- 2.2.3.1. valida tagurdamisel õiget sõiduasendit;
  - 2.2.3.2. tagurdada:
    - 2.2.3.2.1. otse kõrvalekaldumiseta sõidujoonest;
    - 2.2.3.2.2. pöördega paremale või vasakule koos sellele järgneva otseliikumisega.
- 2.2.4. Käiguvahetus, pidurdamine**
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
- 2.2.4.1. valida sobivat käiku sõltuvalt tee- ja ilmaoludest, sõidukiirusest, mootori pöörlemissagedusest ning tõusu või langu pikkusest ja kaldenurgast;
  - 2.2.4.2. pidurdada õigeid pidurdusvõtteid kasutades mitmesugustel teekatetel:
    - 2.2.4.2.1. sujuvalt – kiiruselt u 70 km/h kuni seismajäämiseni varem kindlaksmääratud kohas;
    - 2.2.4.2.2. tugevalt – kiiruselt u 70 km/h kuni seismajäämiseni, püüdes saavutada võimalikult lühikest pidurdusmaad;
    - 2.2.4.2.3. tõusul või langul.
- 2.2.5. Pöörded ja parkimine**
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
- 2.2.5.1. pöörata tagasi kitsal teel, kasutades tagurdamist;
  - 2.2.5.2. paigutada märgistatud parkimisplatsil bussi:
    - 2.2.5.2.1. parkivate sõidukite kõrvale ja vahele;
    - 2.2.5.2.2. parkivate sõidukite ette ja taha.
- 2.3. Sõiduki juhtimine liikluses**
- 2.3.1. Sõidu alustamine, paiknemine teel**
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
- 2.3.1.1. alustada sõitu sõidutee äärelt või teepeenralt ja ühineda sujuvalt liiklusvooluga;
  - 2.3.1.2. tagada vähekaitsitud liiklejatele ohutust ja piisavat liikumisruumi;
  - 2.3.1.3. valida teeolusid, liiklustihedust ja nähtavust arvestades õiget sõidurada;
  - 2.3.1.4. jälgida teiste sõidukijuhtide märguandeid ja võimaldada neil kavatsetavaid manöövreid ohutult sooritada;
  - 2.3.1.5. paikneda vastutulevate sõidukite korral õigesti;
  - 2.3.1.6. kasutada sobivat kurvisõidutehnikat.
- 2.3.2. Sõidukiirus**
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
- 2.3.2.1. arvestada sõidukiiruse valikul:
    - 2.3.2.1.1. ilma- ja teeoludega;
    - 2.3.2.1.2. kehtivate kiiruspiirangutega;
    - 2.3.2.1.3. bussi seisundi ja koormatusega;
    - 2.3.2.1.4. mitmesuguste keskkonnamõjudega;
    - 2.3.2.1.5. oma tervisliku seisundi ja enesetundega;
    - 2.3.2.1.6. oma sõidukogemusega.
  - 2.3.2.2. hoida võimalikult ühtlast sõidukiirust;
  - 2.3.2.3. jälgida üldist liiklusrütmi ja sõita liiklusoludele vastava sobivaima kiirusega;
  - 2.3.2.4. suurendada sujuvalt sõidukiirust pärast pöörde sooritamist, takistamata kaasliiklejaid;
  - 2.3.2.5. sobitada sõidukiirust olukorraga, et jõuda vastutulevate sõidukitega kohakuti kõige sobivamas ja ohutumas kohas.
- 2.3.3. Sõitmine liiklusvoolus ja manöövrivrite sooritamine**
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
- 2.3.3.1. hoida eessõitjaga ohutut pikivahet;
  - 2.3.3.2. arvestada manöövrivrite sooritamisel ilma- ja teeoludega, nähtavusega, sõidukiirusega, liiklustihedusega ning möödasõitvate sõidukitega;
  - 2.3.3.3. märgata õigel ajal nii ees- kui taga sõitva sõidukijuhi kavatsusi;
  - 2.3.3.4. hõlbustada taga sõitva sõiduki möödasõitu või möödumist;

- 2.3.3.5. arvestada kõrval sõitva sõiduki puhul ohutut külgvahet;
- 2.3.3.6. vahetada tiheda liikluse korral ohutult sõidurada.
- 2.3.4. Sõit ristmikule lähenemisel
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
  - 2.3.4.1. valida aegsasti õiget sõidurada, arvestades kavatsetavat sõidusuunda pärast ristmikku;
  - 2.3.4.2. jälgida olukorda tagapool;
  - 2.3.4.3. märgata reguleerija märguandeid, foori tulesid, liiklusmärke ja teemärgistust;
  - 2.3.4.4. vähendada sõidukiirust ja vajaduse korral peatuda sujuvalt liiklusreeglitega ettenähtud kohas;
  - 2.3.4.5. heastada teiste liiklejate vigu.
- 2.3.5. Sõit ristmikul
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
  - 2.3.5.1. ületada ristmikku otse ja sooritada ristmikul parem-, vasak- või tagasipööret;
  - 2.3.5.2. arvestada ristmiku ületamisel ilma- ja teeoludega, nähtavusega, liiklustihedusega ning oma sõidukogemusega;
  - 2.3.5.3. täita ristmikul teeandekohustust;
  - 2.3.5.4. väljendada teistele liiklejatele arusaadavalt teandmiskohustuse täitmise kavatsust;
  - 2.3.5.5. vältida eesõigusega liiklejate takistamist;
  - 2.3.5.6. anda aegsasti suunamärguannet enne kavatsetava pöörde sooritamist;
  - 2.3.5.7. jälgida teiste liiklejate märguandeid;
  - 2.3.5.8. valida pöörde sooritamiseks sobivat sõidukiirust;
  - 2.3.5.9. suurendada pärast pöörde sooritamist sujuvalt sõidukiirust ja vältida teiste liiklejate takistamist.
- 2.3.6. Peatumine ja parkimine
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
  - 2.3.6.1. peatuda või parkida või parkida ohtu tekitamata ja teisi liiklejaid takistamata;
  - 2.3.6.2. juhendada peatumisel või parkimisel liiklusreeglite ja liikluskorraldusvahendite nõuetest;
  - 2.3.6.3. täita parklas kehtiva parkimiskorra või liiklusreegleid;
  - 2.3.6.4. arvestada peatumis- või parkimiskoha valikul nähtavusega, liiklustihedusega ning ohutusega bussist väljumisel;
  - 2.3.6.5. vältida bussi iseeneslikku liikuma hakkamist;
  - 2.3.6.6. ära hoida bussi kasutamist kõrvaliste isikute poolt.
- 2.3.7. Möödasõit ja möödumine
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
  - 2.3.7.1. valida sõiduteel möödasõidu alustamiseks sobivaimat kohta;
  - 2.3.7.2. hinnata möödasõidu ohutust, arvestades:
    - 2.3.7.2.1. liiklusreeglitega kehtestatud nõudeid;
    - 2.3.7.2.2. ilma- ja teeolusid;
    - 2.3.7.2.3. nähtavust;
    - 2.3.7.2.4. ees- ja tagasõitvaid sõidukeid;
    - 2.3.7.2.5. vastutulevaid sõidukeid;
    - 2.3.7.2.6. pimestusohutu;
    - 2.3.7.2.7. vähekaitstud liiklejaid;
    - 2.3.7.2.8. bussi mootori võimsust ja kiirendusvõimet;
  - 2.3.7.3. anda õigeaegselt suunamärguannet;
  - 2.3.7.4. alustada möödasõitu teisi liiklejaid takistamata;
  - 2.3.7.5. sooritada möödasõitu kiirendusega ja eelnevalt kiirust vähendamata;
  - 2.3.7.6. katkestada möödasõitu takistuse või liiklusohu ilmnemisel;
  - 2.3.7.7. lõpetada möödasõitu ohutult;
  - 2.3.7.8. hinnata paremalt möödumise ohutust, arvestades liiklusreegleid, piisava vaba ruumi olemasolu, vähekaitstud liiklejaid ning sõidukiirust.
- 2.3.8. Sõit maanteel
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
  - 2.3.8.1. kasutada maanteele sõiduks kiirendusrada ja sealt ära pööramiseks aeglustusrada;
  - 2.3.8.2. veenduda teele sõidul manöövri ohutuses;
  - 2.3.8.3. paikneda teel õigesti otsesõidul ja enne kavatsetavate manöövrite sooritamist;
  - 2.3.8.4. arvestada sõidukiiruse valikul nähtavuskaugust;
  - 2.3.8.5. valida liiklusvoolus sobivat sõidukiirust kaasliiklejaid takistamata.
- 2.3.9. Raudteeülesõidukoha ületamine
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
  - 2.3.9.1. veenduda küllaldases nähtavuses ülesõidukohal;
  - 2.3.9.2. valida ülesõidukohale lähenemisel õiget sõidukiirust;
  - 2.3.9.3. peatada sujuvalt bussi raudteesõidukile tee andmiseks selleks ettenähtud kohas.
- 2.3.10. Sõit teetööde kohas
Pärast koolitust peab õpilane oskama:
  - 2.3.10.1. jälgida teetööde kohas ülesseatud liikluskorraldusvahendeid;
  - 2.3.10.2. täita ohutusnõudeid vastu sõitvate teeparandussõidukite või liikurmasinatega kohtumisel ning pärisuunas nendest möödasõidul, möödumisel või ümberpöikel;
  - 2.3.10.3. arvestada sõidukiiruse valikul teel töötavaid töölisi, piiratud manööverdamisruumi, teeparandusmasinaid, uue teekatte võimalikku libedust ning ootamatuid ohte.
- 2.3.11. Kohtumine vähekaitstud liiklejatega
  - 2.3.11.1. anda ülekäigurajal olevatele jalakäijatele võimaluse ületada sõiduteed;
  - 2.3.11.2. tagada kõnnitee või teepeenra puudumisel sõiduteel liikuvate jalakäijate ohutust;
  - 2.3.11.3. mööduda lähiümbruses olevatest jalakäijatest neid müra ja heitgaasidega häirimata;
  - 2.3.11.4. vältida märja ilma korral jalakäijate poriga pritsimist;
  - 2.3.11.5. osutada tähelepanu teel jalgsi või jalgratastel liikuvatele inimestele ning eriti lastele, vanuritele ja liikumis- või nägemispuudega inimestele;
  - 2.3.11.6. mööduda ohutult jalgratturitest jt vähekaitstud liiklejatest.
- 2.3.12. Tegutsemine tehnilise rikke ilmnemisel ja ohuolukordades
  - 2.3.12.1. rakendada vajalikke ohutusabinõusid, nagu kasutada ohutulesid ja/või ohukolmnurka ning eemaldada bussi võimaluse korral sõiduteelt;
  - 2.3.12.2. tagada sõitjate turvalisust;

2.3.12.3. ära tunda ja ette näha liiklusohutlikke olukordi;

2.3.12.4. vältida lisaohu tekkimist.

2.4. Sõiduki juhtimine erioludes

2.4.1. Sõit udus, vihma- või lumesajus jt halva nähtavuse tingimustes

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

2.4.1.1. valida halva nähtavuse korral sobivat sõidukiirust;

2.4.1.2. hoida eessõitjaga ohutut pikivahet, vastutulijatega ohutut külgvahet ning piisavat kaugust sõidutee äärest;

2.4.1.3. kasutada valgustusseadmeid õigesti;

2.4.1.4. ette näha halva nähtavusega kaasnevaid ohte;

2.4.1.5. heastada teiste liiklejate vigu;

2.4.1.6. reageerida ootamatutele ohtudele.

2.4.2. Sõit pimedal ajal

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

2.4.2.1. hinnata nähtavust kaug- ja lähitulede valgusel kuival teel, märjal teel ning lumisel või jäisel teel;

2.4.2.2. määrata kaugust tugevalt ja nõrgalt helkivatest esemetest;

2.4.2.3. ümber lülitada tulesid kohtumisel vastutulevate sõidukitega ja möödasõidul;

2.4.2.4. kasutada bussi liikumisel õigeid sõidutulesid;

2.4.2.5. kasutada bussi seismise (peatumise, parkimise, hädapeatumise) ajal õigeid tulesid;

2.4.2.6. valida õiget sõidukiirust, arvestades nähtavust, tee laiust ning pimestusohu;

2.4.2.7. valida sobivat paiknemiskohta teel, arvestades vastutulevaid sõidukeid, võimalikke takistusi teel ning vähekaitstud liiklejate olemasolu ja nende teel viibimise võimalust;

2.4.2.8. valida sobivat ja ohutut kohta peatumiseks või parkimiseks;

2.4.2.9. reageerida võimalikele ootamatutele ohtudele.

2.4.3. Sõit libedal teel

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

2.4.3.1. alustada sujuvalt kohalt liikumist ja ühtlaselt kiirendada;

2.4.3.2. kasutada käiguvahetusel sobivaid käike;

2.4.3.3. vajutada sujuvalt gaasipedaalile;

2.4.3.4. muuta sõidusuunda;

2.4.3.5. valida õiget sõidukiirust, arvestades tee laiust, teekatte seisundit, liiklustihedust ning rehvide seisukorda;

2.4.3.6. reageerida ootamatutele ohtudele.